

Detekce superantigenů u izolátů *Streptococcus pyogenes* na základě dat celogenomové sekvenace

Veselá R.¹, Vohrnová S.^{1,2}, Kozáková J.¹

¹Státní zdravotní ústav, Centrum epidemiologie a mikrobiologie, Národní referenční laboratoř pro streptokokové nákazy
²3. lékařská fakulta Univerzity Karlovy, Praha

SOUHRN

Streptococcus pyogenes způsobuje rozličná lidská onemocnění od nekomplikovaných infekcí dýchacích cest a kůže až po vážná invazivní onemocnění, která mohou být doprovázena syndromem toxického šoku. Významnými faktory virulence vedle M proteinu kódovaného genem *emm* jsou pyrogenní exotoxiny, které se považují za superantigeny. V Národní referenční laboratoři pro streptokokové nákazy byly nově zavedeny bioinformatické nástroje pro zpracování dat z celogenomové sekvenace *S. pyogenes*. Použitím programu SRST2 a platformy BV-BRC byla analyzována WGS data 10 kmenů *S. pyogenes* izolovaných od pacientů s invazivním onemocněním a byly stanoveny *emm* typy, sekvenční typy a profily genů kódujících superantigeny. K sestavení sekvencí genomů z krátkých čtení byla zvolena assembly pipeline Unicycler s *de novo* assemblerem SPAdes.

KLÍČOVÁ SLOVA

Streptococcus pyogenes – GAS – superantigen – celogenomová sekvenace

ABSTRACT

Veselá R., Vohrnová S., Kozáková J.: Detection of superantigens in *Streptococcus pyogenes* isolates based on whole genome sequencing data

Streptococcus pyogenes causes a variety of human diseases ranging from uncomplicated respiratory tract and skin infections to severe invasive diseases possibly involving toxic shock syndrome. Besides the *emm* gene-encoded M protein, important virulence factors are pyrogenic exotoxins, referred to as superantigens. The National Reference Laboratory for Streptococcal Infections has newly introduced bioinformatics tools for processing *S. pyogenes* whole genome sequencing data. Using the SRST2 software and BV-BRC platform, WGS data of 10 *S. pyogenes* isolates from patients with invasive disease were analysed, and *emm* type, sequence type, and superantigen encoding gene profiles were determined. The Unicycler assembly pipeline with the SPAdes *de novo* assembler was used to assemble genome sequences from short reads.

KEYWORDS

Streptococcus pyogenes – GAS – superantigen – whole genome sequencing

Epidemiol Mikrobiol Imunol, 2023;72(3):191–194

ÚVOD

Streptococcus pyogenes (streptokok skupiny A, Group A Streptococcus, GAS) způsobuje rozličná lidská onemocnění od nekomplikovaných infekcí dýchacích cest a kůže až po vážná invazivní onemocnění spojená s vysokou nemocností a smrtností. Od 80. let 20. století se do popředí zájmu v USA i v Evropě dostaly případy streptokokového syndromu toxického šoku (Streptococcal Toxic Shock Syndrome, STSS), invazivní GAS infekce kůže a měkkých tkání, bakteriémie a sepse [1].

Genom GAS obsahuje geny pro produkci faktorů virulence. Typování GAS je založeno na N-koncové hypervariabilní sekvenci genu *emm* kódujícího povrchový M protein (anti-phagocytic M protein). Nejčastěji zastoupené *emm* typy invazivních GAS jsou *emm1*, *emm28*

a *emm89* [2]. Vedle genu *emm* některé GAS vykazují v genomu až dva *emm*-like geny, také známé jako *mrp* (M-related protein), *enn* a *sic* (streptococcal inhibitor of complement). Transkripci těchto genů řídí regulon *mga* (M-protein trans-acting positive regulator).

Kmeny GAS spojené s invazivním onemocněním produkují také exotoxiny a specifické superantigeny (SAg), které vyvolávají systémovou zánětlivou odezvu. Superantigeny se váží na molekuly MHC II (major histocompatibility complex class II) na povrchu antigen prezentujících buněk a současně na variabilní oblast β řetězce receptoru T lymfocytů. Tato interakce vede k aktivaci velkého množství T lymfocytů produkujících prozánětlivé cytokiny a k potlačení produkce imunoglobulinů [3]. V současné době je známo 13 SAg. Klasickými biochemickými metodami byly identifikovány

Tabulka 1. Charakterizace invazivních izolátů *S. pyogenes***Table 1.** Characterization of invasive *S. pyogenes* isolates

Kmen	<i>emm</i> typ	ST	Věk	Pohlaví	Materiál	Klinická prezentace
39-18	<i>emm1</i>	28	67	M	hemokultura	sepsse, srdeční zástava
86-18	<i>emm1</i>	28	49	Ž	hemokultura	sepsse, septický šok
93-18	<i>emm1</i>	28	64	M	hemokultura	sepsse
213-18	<i>emm1</i>	28	51	M	stěr z pravé hýždě sekční materiál	flegmóna
62-19	<i>emm1</i>	28	21	Ž	tkáň podkoží	septický šok s multiorgánovým selháním
45-19	<i>emm28</i>	52	64	M	hemokultura	erysipel, septický šok
88-19*	<i>emm28</i>	52	60	M	tracheální aspirát	sepsse
95-19*	<i>emm28</i>	52			stěr z kloubu, sekce	
96-19*	<i>emm28</i>	52			stěr z krku	
385-19	<i>emm28</i>	52	43	M	stěr z rány	flegmóna, renální selhání

*kmeny izolované od jednoho pacienta; ST – sekvenční typ; M – muž; Ž – žena

*isolates from one patient; ST – sequence type, M – male, F – female

superantigeny SpeA (*streptococcal pyrogenic exotoxin*), SpeC, SSA (*streptococcal superantigen*) a smeZ (*streptococcal mitogenic exotoxin Z*). Pomocí počítačové analýzy genomů byly dále identifikovány další SAg – SpeG, SpeH, SpeI, SpeJ, SpeK, SpeL, SpeM, SpeQ a SpeR. Geny *speG*, *speJ* a *smeZ* leží na chromozomu. Ostatní geny jsou nesené na profázích nebo na jiných mobilních elementech, jejichž integrace do genomu bakterie silně přispívá ke genomové diverzifikaci GAS a k výskytu vysoce virulentních kmenů.

Metoda celogenomové sekvenace (whole genome sequencing, WGS) poskytuje data, ze kterých lze získat informace o genomu bakterií. V současné době se v některých databázích podstatně navýšil počet popsáných genů GAS, což umožnilo skládání genomů invazivních izolátů. Jedním z programů využívaných v naší studii je SRST2 (Short Read Sequence Typing for Bacterial Pathogens) [4], který pracuje s databází VFDB (Virulence Factor DataBase) [5]. SRST2 umožňuje srovnání genomu vyšetřovaných izolátů s referenční databází genů, a tak stanoví geny SAg přítomné v genomu GAS. Další platformou použitou v naší studii je PubMLST databáze [6] nabízející rozsáhlou škálu nástrojů k analýze WGS dat a platforma Bacterial and Viral Bioinformatic Center (BV-BRC) [7]. Platforma BV-BRC pracuje s databází VFDB a Victor [8].

MATERIÁLY A METODY

Kmeny *S. pyogenes*

V rámci naší studie bylo celogenomové sekvenaci podrobena deset izolátů invazivních GAS. Kmeny invazivních GAS byly získány z klinického materiálu pacientů s invazivním onemocněním v letech 2018–2019. Uvedené kmeny byly spojeny s diagnózami sepsse, septický šok, flegmóna. Sedm z osmi pacientů zemře-

lo. Izoláty invazivních GAS byly dvou *emm* typů, a to 5 kmenů typu *emm1* a 5 kmenů typů *emm28*. Kmeny typu *emm28* označené 96-19, 95-19 a 88-19 byly izolovány od jednoho pacienta v časovém rozmezí tří dnů a z materiálu rozličných biologických lokalit. Souhrn kmenů, klinické i epidemiologické informace o pacientech jsou uvedeny v tabulce 1.

Extrakce DNA

Z kmenů invazivních GAS byla izolována deoxyribonukleová kyselina (DNA) použitím kytu MagAttract® HMW DNA Mini kit (QIAGEN). Izolovaná DNA byla následně podrobena kvalitativní kontrole s použitím gelové elektroforózy a kvantitativní kontrole spektrofotometrickým měřením koncentrace DNA.

Celogenomová sekvenace a úprava dat

Příprava knihoven a celogenomová sekvenace byla provedena na pracovišti EMBL (European Molecular Biology Laboratory, Heidelberg, Německo) s využitím přístroje Illumina MiSeq. Našemu pracovišti byla následně poskytnuta raw WGS data ve formátu fastq souborů. K sestavení genomů z primárních raw WGS dat se použila platforma BV-BRC, která využívá assembly pipeline Unicycler verze v0.4.8 [9] s *de novo* assemblyrem SPAdes [10]. Hodnota parametru K-mer byla zvolena 127. U dvou izolátů byla využita hodnota parametru K-mer 115. Průměrný počet kontigů v sestavených genomech byl 55 (47–62).

Zpracování dat z celogenomové sekvenace

K *emm* typování invazivních GAS se použila databáze PubMLST podporovaná platformou Bacterial Isolate Genome Sequence Database (BIGSdb) [11]. Ke zjištění přítomnosti genů virulentních faktorů *speA*, *speC*, *speG*, *speH*, *speI*, *speJ*, *speK*, *speL*, *speM*, *smeZ* a *ssa* a *emm* z dat WGS byl použit nástroj komplexní analýzy genomu

(Comprehensive Genome Analysis) platformy BV-BRC a program SRST2.

VÝSLEDKY A DISKUSE

Použitím databáze PubMLST byl pro všechny izoláty stanoven *emm* typ (viz tab. 1). *Emm* typy byly dále ověřeny použitím programu SRST2 a platformy BV-BRC, které zpracovávají primární raw WGS data. Program SRST2 potvrdil totožné *emm* typy všech kmenů. Platforma BV-BRC potvrdila *emm* geny u všech izolátů a umožnila vizualizovat uspořádání *emm* a *emm*-like genů. *Mga* locus u pěti kmenů typu *emm28* označené 45-19, 88-19, 95-19, 96-19 a 385-19 obsahoval geny *mga*, *mrp*, *emm*, *enn* a *scpA* (C5a peptidáza). Další variantu uspořádání *emm* a *emm*-like genů vykazují izoláty typu *emm1* označené 39-18, 86-18, 93-18, 213-18

a 62-19, kde se ve *Mga* lokusu vyskytují geny *mga*, *emm*, *sic*, *scpA* a je zde začleněn gen *mlp* (mobile element protein).

U všech deseti kmenů invazivních GAS se WGS analýzou s použitím platformy BV-BRC určil MLST (multilocus sequence typing) sekvenční typ (ST). Kmeny *emm1* patří shodně k ST-28 a kmeny *emm28* k ST-52.

Distribuce streptokokových pyrogenních toxinů *speA*, *speC*, *speG*, *speH*, *speI*, *speJ*, *speK*, *speL*, *speM* a streptokokového mitogenního toxinu *smeZ* a streptokokového superantigenu *ssa* byla u kmenů stejného *emm* typu stejná. Potvrdila se jak použitím programu SRST2 pracujícího s referenční databází VFDB, tak komplexní analýzou genomu pomocí platformy BV-BRC pracující s referenčními databázemi VFDB a Victors.

Na základě alignmentu genomů všech izolátů invazivních GAS typu *emm28* provedených použitím platformy BV-BRC se domníváme, že kmeny 95-19 a 96-19

Tabulka 2. Distribuce genů sledovaných superantigenů hodnocená programem SRST2 a platformou BV-BRC

Table 2. Superantigen gene distribution analysed by the SRST2 software and BV-BRC platform

Kmen		39-18	86-18	93-18	213-18	62-19		45-19	88-19	95-19	96-19	385-19
BV-BRC	<i>emm</i>	<i>emm1</i>	<i>emm1</i>	<i>emm1</i>	<i>emm1</i>	<i>emm1</i>		<i>emm28</i>	<i>emm28</i>	<i>emm28</i>	<i>emm28</i>	<i>emm28</i>
SRST2		<i>emm1</i>	<i>emm1</i>	<i>emm1</i>	<i>emm1</i>	<i>emm1</i>		<i>emm28</i>	<i>emm28</i>	<i>emm28</i>	<i>emm28</i>	<i>emm28</i>
BV-BRC	<i>speA</i>	X	X	X	X	X						
SRST2		X	X	X	X	X						
BV-BRC	<i>speC</i>							X	X	X	X	X
SRST2								X	X	X	X	X
BV-BRC	<i>speG</i>	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
SRST2		X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
BV-BRC	<i>speH</i>							X	X	X	X	
SRST2								X	X	X	X	
BV-BRC	<i>speI</i>							X	X	X	X	
SRST2								X	X	X	X	
BV-BRC	<i>speJ</i>	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
SRST2		X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
BV-BRC	<i>speK</i>											
SRST2												
BV-BRC	<i>speL</i>											
SRST2												
BV-BRC	<i>speM</i>											
SRST2												
BV-BRC	<i>smeZ</i>	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
SRST2		X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
BV-BRC	<i>ssa</i>											
SRST2												
BV-BRC	<i>speB</i>	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
SRST2		X	X	X	X	X		X	X	X	X	X

X – přítomnost daného genu v genomu kmene

X – presence of the gene in the strain genome

izolované od jednoho pacienta jsou shodné, přičemž izolát 88-19 od téhož pacienta je geneticky odlišný.

ZÁVĚR

Tato studie vedla k zavedení možnosti využití programu SRST2 (tab. 2) a nástrojů platformou PuMLST a BV-BRC ke zpracování WGS dat invazivních GAS do NRL pro streptokokové nákazy. Analýza WGS dat invazivních GAS různými nástroji přispěje k upřesnění konfliktních výsledků týkajících se profilů streptokokových superantigenů publikovaných v literatuře. Streptokokové superantigeny se považují za významné faktory virulence, i když jejich spojitost s konkrétními klinickými projevy se nepodařilo definitivně prokázat. Geny streptokokových superantigenů mohou být považovány za markery přítomnosti a přenosu profágů. Přítomnost genů superantigenů v genomech invazivních GAS je podmínka nutná, nikoliv však dostačující, k jejich expresi na povrchu mikroorganismu nebo jako extracelulární produkt.

LITERATURA

1. Holm SE. Invasive group A streptococcal infections. *The New England Journal of Medicine*, 1996;335:590–591.
2. Imohl M, Fitzner Ch, Perniciaro S, et al. Epidemiology and distribution of 10 superantigens among invasive *Streptococcus pyogenes* disease in Germany from 2009 to 2014. *Plos One*, 2017;12(7):e0180757. doi: 10.1371/journal.pone.0180757.

3. Lintges M, Arlt S, Uciechowski P, et al. A new closed-tube multiplex real-time PCR to detect eleven superantigens od *Streptococcus pyogenes* identifies a strain without superantigen activity. *International Journal of Medical Microbiology*, 2007;297:471–475.
4. Inouye M, Dashnow H, Raven LA, et al. SRST2. Rapid genomic surveillance for public health and hospital microbiology labs. *Genome Medicine*, 2014;6(90). doi:10.1186/s13073-014-0090-6.
5. Liu B, Zheng D, Zhou S, et al. VFDB 2022: a general classification scheme for bacterial virulence factors. *Nucleic Acid Research*, 2022;50(D1):D912–D917.
6. Jolley KA, Bray JE, Maiden MCJ. Open-access bacterial population genomics: BIGSdb software, the PubMLST.org website and their applications. *Wellcome Open Res*, 2018;3:124. doi: 10.12688/wellcomeopenres.14826.1.
7. Olson RD, Assaf R, Brettin T, et al. Introducing the Bacterial and Viral Bioinformatics Resource Center (BV-BRC: a resource combining PATRIC, IRD and ViPR. *Nucleic Acids Research*, 2023;51(D1):D678–D689.
8. Sayers S, Li L, Ong E, et al. Victors: a web-based knowledge base of virulence factors in human and animal pathogens. *Nucleic Acids Research*, 2019;47(D1):D693–D700.
9. Wick RR, Judd LM, Gorrie CL, et al. Unicycler: resolving bacteria genome assemblies from short and long sequencing reads. *PLoS Computational Biology*, 2017;13(6):e1005595. doi: 10.1371/journal.pcbi.1005595.
10. Bankevich A, Nurk S, Antipov D, et al. SPAdes: a new genome assembly algorithm and its applications to single-cell sequencing. *Journal of Computational Biology*, 2012;19(5):455–477.
11. Jolley KA, Maiden MCJ. BIGSdb: Scalable analysis of bacterial genome variation at the population level. *BMC Bioinformatics*, 2010;11(1). doi: 10.1186/1471-2105-11-595.

Podpořeno MZ ČR – RVO („Státní zdravotní ústav –SZU, 75010330“)

Do redakce došlo dne 8. 12. 2022.

Adresa pro korespondenci:
Ing. Renata Veselá
Státní zdravotní ústav
Šrobárova 49/48
110 00 Praha 10
e-mail: renata.vesela@szu.cz